

УДК 75.052(477)

DOI:10.30857/2617-0272.2020.1.13.

ТАРАСЕНКО О. А.¹, ТАРАСЕНКО А. А.¹, КУБРИШ Н. Р.²¹Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського²Одеська державна академія будівництва та архітектури**ХРАМ НАУКИ: МОЗАЇКИ М. А. СТОРОЖЕНКА В ІНТЕР'ЄРАХ ІНСТИТУТУ ТЕОРЕТИЧНОЇ ФІЗИКИ ІМЕНІ М. М. БОГОЛЮБОВА НАН УКРАЇНИ У ФЕОФАНІЇ**

Метою статті є вивчення історії створення та ідейного змісту мозаїк Миколи Андрійовича Стороженка (1928–2015) в інтер'єрах ІТФ М. М. Боголюбова НАН України у Феофанії (1969) в контексті спадщини українського і світового монументального мистецтва.

Методологія. У дослідженні використовуються історико-культурологічний, компаративний, іконографічний та іконологічний методи. Ми спираємося на теорію «великого часу» М. М. Бахтіна, що дозволяє розглядати мозаїки М. А. Стороженка зі спадщиною світового мистецтва.

Результати. Показано значення створених майстром художніх образів просвітителів як апостолів духовного і наукового знання – стовпів Храму науки. Художньо-стилістичний аналіз виявив особливості втілення ідеї наукового і культурного взаємозв'язку поколінь українських вчених-просвітителів засобами монументального мистецтва. Вивчено значення спадщини національного та світового мистецтва у формуванні індивідуального стилю М. А. Стороженка. Виявлено роль орнаменту як національного коду втілення ідеї зв'язку роду і народу. Визначено значення мозаїк в історії монументального мистецтва України.

Наукова новизна. Вивчено філософський, культурно-історичний зміст монументальних композицій М. А. Стороженка у взаємозв'язку з проблематикою національної самоідентифікації і полістилізму мистецтва ХХ століття.

Практична значущість. Результати дослідження необхідні для створення історії монументально-декоративного мистецтва України на сучасному рівні мистецтвознавства.

Ключові слова: М. А. Стороженко, монументально-декоративне мистецтво України ХХ століття, мозаїки в інтер'єрах ІТФ імені М. М. Боголюбова, національний стиль.

Вступ. В епоху глобалізації загострюється проблема національної самоідентифікації. «Все «осучаснюється» поверховим скепсисом і гонором повсюдного глобалізму», – писав Микола Андрійович Стороженко (1928–2015) [11, с. 177]. Культура і мистецтво дають можливість відновити зв'язки роду і народу. У монументальних мозаїках Інституту теоретичної фізики імені М. М. Боголюбова НАН України (ІТФ) у Феофанії на теми: «Києво-Могилянська академія XVII–XVIII ст.» (1969) та «Львівське ставропигійне братство XVI–XVIII ст.», Київ (1969) – М. А. Стороженко

представив своєрідний історичний літопис культури і науки України від Київської Русі до сучасності, створивши художні образи просвітителів. Микола Андрійович стверджував: «Всі люди на землі наділені божественною силою, божество в людині» [4]. За часів богоборства і наукового атеїзму художник вирішував життєво важливе завдання воз'єднання духу і матерії. «Не втрачаємо пам'яті», – закликав майстер. Пам'ять може повернути монументальному мистецтву «його священну орієнтацію на злиття людини з божеством» [11, с. 177].

Перед Стороженком стояло надзавдання – мовою монументального мистецтва втілити ідею Просвітництва, але не в напрямку європейського атеїзму XVIII століття, а в історичному контексті духовної культури України. Створюючи узагальнений образ національної еліти, яка включає в себе духовних наставників, філософів, друкарів, музикантів, художників, Стороженко відновлював їх діалог з сучасниками на шляху наукового пізнання світу і пошуку відповіді на питання: «*Що є істина?*».

У сучасному мистецтвознавстві України панує спрощена структура класифікації мистецтва радянського періоду: офіційне (ангажоване) і неофіційне (вільна творчість). Реальна ситуація художнього процесу набагато глибша і складніша, ніж груба схема. Теми, ідеї, духовне наповнення творів М. А. Стороженка виходять за межі соціального замовлення. Звернення до загальнолюдських духовних і матеріальних цінностей визначає їх значення в сучасній культурі.

Аналіз попередніх досліджень. В основі нашого дослідження творчості М. А. Стороженка знаходяться твори, тексти і висловлювання самого художника, його близьких [3; 4; 11; 8]. Важливі теоретичні положення про монументальне мистецтво XX століття містяться в працях Е. Б. Муріної [5], В. Н. Прокоф'єва [7]. Шляхи освоєння спадщини давньоруського мистецтва в вітчизняному живописі кінця XIX – початку XX століття досліджені в дисертації О. А. Тарасенко, яка була захищена в 1979 році в МДУ імені М. В. Ломоносова під керівництвом Д. В. Сараб'янова [13]. Вивчення проблеми національного стилю в мистецтві модерну та авангарду

продовжено в докторській дисертації дослідниці, захищеній в 1996 році та опублікованій в книзі «Містерії модернізму» [12]. Учень М. А. Стороженко О. В. Соловей в тезах вперше показує соціально-історичний контекст створення мозаїчних панно у Феофанії, розкриває особливості технології створення і переосмислення стильової парадигми [10, 42–43].

Постановка завдання. Метою даної статті є вивчення змісту і форми мозаїк М. А. Стороженка (1928-2015) в інтер'єрах ІТФ імені М. М. Боголюбова в контексті спадщини українського і світового монументального мистецтва.

Мозаїчні панно Стороженка розглядаються нами в контексті спадщини національного та світового мистецтва. Ми спираємося на теорію «великого часу» М. М. Бахтіна [1]. Методологічною основою дослідження є компаративний метод в його типологічному аспекті. Звернення до іконографічного методу дає можливість виявити традиції і новаторство монументального мистецтва XX століття [12; 13]. Іконологічний метод, розроблений Е. Панофським, дозволяє розкрити взаємозв'язок художньої форми і змісту [6]. У книзі «Містерія сусідства» М. Н. Соколов розкриває діалогічний характер мистецтва з часів Ренесансу [9]. Праця вченого допомагає розглянути монументальні твори М. А. Стороженка в контексті проблематики полістилізму XX століття.

Результати дослідження. Будівлю Інституту теоретичної фізики побудовано в 1965 році. Це був час прориву в простір космосу і подолання гравітації Землі: в 1957 році був запущений перший супутник; в 1961 році здійснено політ в космос Ю. О. Гагаріним. Інститут теоретичної фізики

розташований в священному місці монастирів Феофанії. Феофанія (грец. Θεοφάνια, букв. уособлення Бога) – жіноча форма імені Феофан, а також топонім. У період радянської влади та гоніння на церкву духовна культура знайшла притулок в серцях людей, оскільки храми були зруйновані і спустошені. Наука, як і мистецтво, була спрямована в матеріалістичне русло атеїстичного суспільства. Замовниками монументально-декоративного оформлення ІТФ були фізики – герої часу другої половини ХХ століття. Перед М. А. Стороженком стояло завдання: в зримих формах показати *спадкоємний взаємозв'язок сучасних вчених з їх попередниками в галузі культури і науки в контексті «великого часу»* (термін М. М. Бахтіна) *і простору*. Такий підхід дозволяв виявити глибинні зв'язки роду і народу. Художник усвідомлював необхідність відновлення втраченої гармонії між духом і матерією, вічним і минулим, побутом і буттям.

У 1966–1973 роках директором Інституту теоретичної фізики НАН України був академік Микола Миколайович Боголюбов (1909–1992), ім'я якого носить ІТФ. Боголюбов був засновником наукових шкіл з нелінійної математики і теоретичної фізики. Мати Миколи Миколайовича – Ольга Миколаївна закінчила консерваторію по класу роялю. Батько вченого – відомий богослов і письменник Н. М. Боголюбов в 1913 році обіймав посаду професора богослов'я в університеті святого Володимира в Києві. Його праці: «Теїзм і пантеїзм» (1901), «Віра і розум» (1900) свідчать про духовне середовище, в якому формувалась особистість видатного фізика. Науковий авторитет і соціальний статус

М. М. Боголюбова і його сподвижників сприяв реалізації грандіозного проекту М. А. Стороженка монументально-декоративного оздоблення Храму науки. Тим самим вирішувалося завдання відновлення сучасними вченими-фізиками свого духовного і ментального зв'язку з попередниками. Міццю свого таланту художник виходив за рамки горизонталі історичного часу, прямуючи до духовної вертикалі.

Поняття «монументальне мистецтво» за радянських часів було пов'язане з реалізацією плану «монументальної пропаганди». Соціально-ідеологічна установка тоталітарного суспільства пригнічувала духовну складову культури. Сакральне монументальне мистецтво передбачає зв'язок землі і неба, вихід людини з тимчасового побуту в нескінченність буття. Храм був моделлю світу, в якій горизонталь землі гармонійно поєднується з вертикаллю духу. У філософському трактаті «Єзотерія монументального мистецтва» М. А. Стороженко писав: *«Розквіт культури тих народів, на яких зійшла благодать Божа, резонує формою монументального виразу. Монументалізм – вертикаль, печать, що вказує шлях до спасіння»*. Художник стверджував: «Монументалізм древніх – симетрія в асиметрії – точна координата до небесної «механіки», до цілісності світу живих і душ померлих» [11, 176].

Монументальне складається з двох слів: «моно» – єдиний, «ментальне» – від «ментал», «менс» – дух, розум. Монументальне означає єдине розуміння Вищого Розуму, Бога. Монументальне мистецтво, як найвищий прояв образу єдиного, максимально поліфонічно

об'єктивує його і цим створює багатовимірну дію величезної енергетичної, еволюційної сили, яка

возз'єднує індивідуальність зі світом, – з іншими людьми, з природою, з космосом.

Іл. 1. Будівля Інституту теоретичної фізики імені М. М. Боголюбова НАН України у Феофанії. На бічному фасаді композиція І. С. Марчука «Ядерна енергія». 1970. Мозаїка. Фото: Сергій Ру.

Іл. 2. М. А. Стороженко. «Київська академія». 1969. Мозаїка. Монументально-декоративне панно. 3 поверх ІТФ імені М. М. Боголюбова. Фото: Сергій Ру.

Іл. 3. М. А. Стороженко. «Ставропігія. Лексикон». 1969. Мозаїка. Монументально-декоративне панно. 4 поверх ІТФ імені М. М. Боголюбова. Фото: Сергій Ру.

Іл. 4. Євхаристія. Мозаїка з вівтарної апсиди Михайлівського собору. Київ. 1112

В теорії монументального мистецтва ми спираємося на статтю В. Н. Прокоф'єва «Монументальне і станкове. До питання про змістовну основу понять» [7]. Вчений пише, що при сприйнятті «монументально-колективного» мистецтва глядач ніби стає частиною багатьох – «МИ», при спогляданні «станково-індивідуального» домінує

особисте «Я», до того ж, разом з ним картину можуть дивитися багато хто.

Теоретик підкреслює, що «суттю монументального мистецтва є взаємовідносини людського виду і космічного світопорядку» [7, 132].

Структура монументально-декоративного оформлення інституту. Мозаїчні і керамічні композиції знаходяться

в центральній частині широких коридорів будівлі ІТФ. Монументальні панно розташовуються відповідно до історичного часу по вертикалі поверхів: від витоків Київської Русі до друкованого слова і вершин сучасної науки. У загальній композиційній структурі панно можна помітити родинний зв'язок з ярусами оповідних циклів священної історії в оздобленні храмів. Функціональна архітектура будівлі інституту не передбачала купольного завершення, такого важливого для створення моделі єднання землі і неба в сакральному просторі храму. Прагнучи вийти за межі двовимірної площини стіни Стороженко моделює простір панно у вигляді своєрідних дугоподібних "вівтарних апсид". Така трансформація посилює взаємодію персонажів реального і віртуального простору: сучасні вчені включені в єдине коло з попередниками. Представлені в зримих формах мозаїк соціально-історичні теми втілюють глибокі філософські ідеї духовної просвіти через Логос – Слово, відображене в Книзі книг.

Монументальні панно в ІТФ представлені в історичній хронології культури і науки України:

2 поверх: І. С. Марчук «Київська правда» (1970);

3 поверх: М. А. Стороженко «Київська академія» (1969);

4 поверх: М. А. Стороженко «Ставропігія. Лексикон» (1969);

5 поверх: І. С. Марчук «До далеких планет» (1971).

Вдова художника Раїса Олександрівна Стороженко розповідає, що до співпраці в оформленні ІТФ Миколу Андрійовича запросив Іван Степанович Марчук. На бічному фасаді будівлі праворуч

розташована його рельєфна композиція «Ядерна енергія» (1970), виконана з кольорової смальти. Оскільки Марчук закінчив Львівський інститут прикладного та декоративного мистецтва по кафедрі кераміки (в 1965 році), то здійснював свої панно в техніці кераміки. У керамічних панно художника «Київська правда» показана стародавня історія, в композиції «До далеких планет» представлені образи сучасних вчених.

Згідно творчого задуму М. А. Стороженка на 5 поверсі передбачалося встановити панно, для якого були створені ескізи, де прославлялися герої національної історії України: «Запорозьська Січ: Іван Сірко, Маруся Чурай, Петро Кальнішевський». В силу ідеологічних причин задум не міг бути реалізований [10, 43].

Монументально-декоративні композиції Стороженка створені в техніці мозаїки [8]. Р. О. Стороженко розповіла про історію створення мозаїчних панно. Спочатку була здійснена композиція «Київська академія», потім майстер приступив до «Ставропігії» [9]. Раїса Олександрівна згадує, що вони з Миколою Андрійовичем вивчаючи історію України, відвідували лекції київського історика М. Ю. Брайчевського (1924–2001). Їм стало відомо, що біля витоків академії був гетьман Війська Запорозького Петро Конашевич-Сагайдачний. Стороженко вважав, що роль гетьмана недооцінена оскільки «Братська Київська школа» (1615), меценатом якої був гетьман, передувала «Академії» (1632), названої на честь Петра Могили (1596–1647), [9]. Не випадково на Контрактовій площі в 2001 році був споруджений пам'ятник Петру Сагайдачному (автори:

скульптори В. В. Швецов, О. Ю. Сидорук, Б. Ю. Крилов; архітектори М. Л. Жаріков, Р. І. Кухаренко). Знаменно також, що в 1976 році поблизу Академії встановлено пам'ятник Григорію Савичу Сковороді (скульптор І. П. Кавалерідзе, архітектор В. Г. Гнезділов). З метою утвердження історичної справедливості, в назві мозаїчного панно відсутнє слово «Могилянська», напис в його верхній частині – «Київська академія» [9]. Навчаючись в Острозькій школі на Волині, майбутній гетьман освоїв курс граматики, риторики, діалектики, арифметики, геометрії, музики і астрономії, заснований на гуманістичних ідеях Ренесансу. У персонажах монументальної композиції Стороженка уособлені Алегорії вільних наук. Ліворуч і праворуч від центрального панно представлені образи Григорія Сковороди (1722–1794) і Феофана Прокоповича (1681–1736). Величина героїв значно перевищує зріст звичайної людини. Тим самим, стверджується висока ієрархія духовного і культурного подвижника.

Мозаїчне панно на четвертому поверсі «Львівське Успенське ставропігієне братство XVI–XVIII ст.» розділене на три частини дверними отворами. Представлений збірний образ засновників центру культурного просвітництва західного регіону України. По бічних сторонах своєрідного триптиха зображені Ш. Фіоль (1479–1526) і М. С. Березовський (1745–1777). Над дверними отворами мозаїчних

панно розташовані тексти, які виражають ідеї просвітництва.

Висновки. Видатний український художник-монументаліст Микола Андрійович Стороженко присвятив свою творчість відновленню забутого призначення мистецтва як ритуалу, покликаного воз'єднати людину зі Всесвітом. За часів атеїзму, зруйнованої християнської культури, втраченої цілісної моделі світу і панування марксистсько-ленінської соціальної ідеології художник героїчними зусиллями прагнув здійснити втрачений духовний, культурний та історичний зв'язок роду і народу України. Світосприйняття майстра було готове сприймати, освоїти та трансформувати духовну і художню спадщину національної і світової культури. Мовою мистецтва майстер допомагає вченим через зв'язок з попередниками подолати протиріччя наукових відкриттів і духовних прозрінь, відновити гармонію духу і матерії. Ідея створення храму науки зажадала перетворення елементарних архітектурних форм інституту. Сприйнята з храмової архітектури увігнута поверхня панно дозволила М. А. Стороженку вийти за межі двовимірної площини горизонталі землі і полинути до безмежності сфери. Мозаїчні панно в ІТФ знаменували зрілість майстра. Надалі буде розглянуто ідейний зміст і художню стилістику мозаїчних панно М. А. Стороженка в інтер'єрах ІТФ імені М. М. Боголюбова НАН України.

Література

1. Бахтин М. М. К методологии литературоведения. *Контекст-1974. Литературно-теоретические*

исследования. Москва : Наука, 1975. С. 203–212.

2. Белецкий Платон. Георгий Иванович Нарбут. Ленинград : Искусство, 1985. 239 с.

3. Войтович В. Микола Стороженко. Альбом. Київ : Дніпро, 2008. 184 с.

4. Микола Стороженко. Передчуття Голгофи: Док. фільм. Авт. Віктор Політов. Київ: 24 листопада 2015. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LpwuN-Kxlek>

5. Мурина Е. Б. Проблема синтеза пространственных искусств: (Очерки теории). Москва: Искусство, 1982.

6. Панофский Эрвин. Смысл и толкование изобразительного искусства. Санкт-Петербург: Академический проект, 1999. 394 с.

7. Прокофьев В. Н. Монументальное и станковое. К вопросу о содержательной основе понятий. *Об искусстве и искусствоведении. Статьи разных лет.* Москва : Сов. художник, 1985. С. 252–259.

8. Розмова О. А. Тарасенко з Р. О. Стороженко 17 травня, 2019. [Архів О. А. Тарасенко]. [Б., м.], [2019]: 1–5. Друк.

9. Соколов М. Н. Мистерия соседства: К метаморфологии искусства Возрождения. Москва : Прогресс-Традиция, 1999. 520 с.

10. Соловей О. В. До історії створення мозаїчних панно М. Стороженка «Києво-Могилянська Академія 17–18 століть» та «Львівське братство. Ставропігія 16–17 ст.». *Шості Платонівські читання. НАОМА. Тези доповідей Міжнародної наукової конференції.* Київ, 2019. С. 42–43.

11. Стороженко М. Єзотерія монументального мистецтва. Микола Стороженко. Альбом. Київ : Дніпро, 2008. С. 176.

12. Тарасенко О. А. Мистерии модернизма. Наследие Древней Руси в живописи модерна и авангарда. Одесса, 2004. 300 с.

13. Тарасенко О. А. Пути освоения наследия древнерусского искусства в русской живописи конца XIX – начала XX века: дис. ... канд. искусствоведения: спец. 17.00.04. Москва, 1979.

References

1. Bakhtyn M. M. (1975). K metodolohy lyteraturovedenyia [To the methodology of literary studies]. *Context-1974. Literary-theoretical studies.* Moscow: Nauka, 203–212 [in Russian].

2. Beleczkij Platon. (1985). Georgij Ivanovich Narbut [Georgy Narbut]. Leningrad: Iskusstvo, 239 [in Russian].

3. Voitovych V. (2008). Mykola Storozhenko. Albom [Mykola Storozhenko. Album]. Kyiv: Dnipro, 184 [in Ukrainian].

4. Mykola Storozhenko. Peredchuttia Holhofy: Dok. film. Avt. Viktor Politov. [Politov Viktor. (2015, November). Mykola Storozhenko. Calvary Premonition [videorecording]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LpwuN-Kxlek>].

5. Murina E. B. (1982). Problema sinteza prostranstvennyh iskusstv: (Ocherki teorii)[The problem of synthesis of space art: (Essays on the theory)]. Moscow: Iskusstvo [in Russian].

6. Panofskij Ervin. Smysl i tolkovanie izobrazitel'nogo iskusstva [The meaning and interpretation of art]. St. Petersburg: Akademicheskij proekt, 394 [in Russian].

7. Prokof'ev V. N. (1985). Monumentalnoe i stankovoe. K voprosu o soderzhatel'noj osnove ponyatij [Monumental and easel. On the issue of a solid basis of concepts]. *About art and art history. Articles of different years.* Moscow: Sovetskij khudozhnik, 252–259 [in Russian].

8. Rozmova O. A. Tarasenko R. O. Storozhenko 17 travnia, 2019. [Arkhiv O. A. Tarasenko]. [B., m.], [2019]: 1–5. Druk. [Conversation by O. A. Tarasenko with R. O. Storozhenko. (2019, May). [Arkhiv O. A. Tarasenko], [printing], 1–5 [in Ukrainian].
9. Sokolov M. N. (1999). *Misteriya sosestva: K metamorfologii iskusstva Vozrozhdeniya* [The Mystery of the Neighborhood: Toward a Metamorphology of Renaissance Art]. Moscow: Progress-Tradiciya, 520 [in Russian].
10. Solovei O. V. (2019). Do istorii stvorennia mozaichnykh panno M. Storozhenka «Kyievo-Mohylianska Akademiia 17–18 stolit» ta «Lvivske bratstvo. Stavropihiia 16–17 st.». *Sixth Platonic Readings: Abstracts of reports of International Scientific Conference*. Kyiv, 42–43 [in Ukrainian].
11. Storozhenko M. (2008). *Yezoteriia monumentalnoho mystetstva* [Esoteric monumental art]. *Mykola Storozhenko. Album*. Kyiv, 176 [in Ukrainian].
12. Tarasenko O. A. (2004). *Misterii modernizma. Nasledie Drevnej Rusi v zhivopisi moderna i avangarda* [Mysteries of modernism. The legacy of Ancient Russia in the painting of Art Nouveau and avant-garde]. Odessa, 300 [in Russian].
13. Tarasenko O. A. (1979). *Puti osvoiniya naslediya drevnerusskogo iskusstva v russkoj zhivopisi koncza XIX – nachala XX veka: dis. na soiskanie kand. iskusstvovedeniya: specz. 17.00.04* [Ways of mastering the heritage of ancient Russian art in Russian painting of the late XIX – early XX century]. PhD thesis. Moscow [in Russian].

TEMPLE OF SCIENCE: MOSAIC OF M. A. STOROZHENKO IN THE INTERIORS OF THE BOGOLYUBOV INSTITUTE FOR THEORETICAL PHYSICS, NAS OF UKRAINE IN THEOPHANY

TARASENKO O. A.¹, TARASENKO A. A.¹, KUBRISH N. R.²

¹South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky

²Odessa State Academy of Construction and Architecture.

The purpose of the article is to study the history of creation and ideological content of mosaics Mykola Andrievich Storozhenko (1928–2015) in the interior of the Bogolyubov Institute for Theoretical Physics, NAS of Ukraine, Theophany (1969) in the context of Ukrainian and world heritage of monumental art.

Methodology. The study used historical-cultural, comparative, iconographic and iconologic methods. We rely on the theory of "big time" by M. M. Bakhtin, that allows us to consider the mosaic M. A. Storozhenko with the legacy of world art.

Results. The significance of the artistic images of the enlighteners as the apostles of spiritual and scientific knowledge – the pillars of the Temple

ХРАМ НАУКИ: МОЗАИКИ М. А. СТОРОЖЕНКО В ИНТЕРЬЕРАХ ИНСТИТУТА ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ ФИЗИКИ ИМЕНИ Н. Н. БОГОЛЮБОВА НАН УКРАИНЫ В ФЕОФАНИИ

ТАРАСЕНКО О. А.¹, ТАРАСЕНКО А. А.¹, КУБРИШ Н. Р.²

¹Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского

²Одесская государственная академия строительства и архитектуры.

Целью статьи является изучение истории создания и идейного содержания мозаик Н. А. Стороженко (1928–2015) в интерьерах ИТФ Н. Н. Боголюбова НАН Украины в Феофании (1969) в контексте наследия украинского и мирового монументального искусства.

Методология. В исследовании используются историко-культурологический, компаративный, иконографический и иконологические методы. Мы опираемся на теорию «большого времени» М. М. Бахтина, что позволяет рассматривать мозаики Н. А. Стороженко с наследием мирового искусства.

Результаты. Показано значение созданных мастером художественных образов просветителей как апостолов духовного и научного знания – столбов Храма науки. Художественно-

of Science is shown. Artistic-stylistic analysis revealed the features of the embodiment of the idea of scientific and cultural interconnection of generations of Ukrainian scholars-educators by means of monumental art. The importance of the heritage of national and world art in the addition of the individual style of M. A. Storozhenko is studied. The role of ornament as a national code for the embodiment of the idea of the connection between the clan and the people is revealed. The significance of mosaics in the history of monumental art of Ukraine is determined.

Scientific novelty. The philosophical, cultural and historical content of the monumental compositions of M. A. Storozhenko was studied in conjunction with the problems of national self-identification and polystylism of twentieth-century art.

Practical significance. The results of the study are necessary to create the history of monumental decorative art of Ukraine at the modern level of art history.

Keywords: *M. A. Storozhenko, monumental-decorative art of Ukraine of XX century, mosaic in the interiors of the Bogolyubov Institute for Theoretical Physics, national style.*

стилистический анализ выявил особенности воплощения идеи научной и культурной взаимосвязи поколений украинских ученых-просветителей средствами монументального искусства. Изучено значение наследия национального и мирового искусства в сложении индивидуального стиля Н. А. Стороженко. Выявлена роль орнамента как национального кода воплощения идеи связи рода и народа. Определено значение мозаик в истории монументального искусства Украины.

Научная новизна. Изучено философское, культурно-историческое содержание монументальных композиций Н. А. Стороженко во взаимосвязи с проблематикой национальной самоидентификации и полистилизма искусства XX века.

Практическая значимость. Результаты исследования необходимы для создания истории монументально-декоративного искусства Украины на современном уровне искусствоведения.

Ключевые слова: *Н. А. Стороженко, монументально-декоративное искусство Украины XX века, мозаики в интерьерах ИТФ имени Н. Н. Боголюбова, национальный стиль.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО
АВТОРІВ:

Тарасенко Ольга Андріївна, д-р мист., професор, зав. кафедри образотворчого мистецтва, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, ORCID 0000-0003-3394-7391, **e-mail:** oa_tarasenko@ukr.net

Тарасенко Андрій Андрійович, канд. мист., доцент, доцент кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, ORCID 0000-0003-2739-3046, **e-mail:** btvt@ukr.net

Кубриш Наталія Романівна, канд. мист., доцент, доцент кафедри рисунка, живопису та архітектурної графіки, Одеська державна академія будівництва та архітектури, Архітектурно-художній інститут, ORCID 0000-0002-9441-214X, **e-mail:** kubrish72@gmail.com

Цитування за ДСТУ: Тарасенко О. А., Тарасенко А. А., Кубриш Н. Р. Храм науки: мозаїки М. А. Стороженка в інтер'єрах Інституту теоретичної фізики імені М. М. Боголюбова НАН України у Феофанії. *Art and Design*. 2020. № 1. С. 166-174.

<https://doi.org/10.30857/2617-0272.2020.1.13>

Citation APA: Tarasenko, O. A., Tarasenko, A. A., Kubrish, N. R. (2020) Temple of science: mosaic of M. A. Storozhenko in the interiors of the Bogolyubov Institute for Theoretical Physics, NAS of Ukraine in Theophany. *Art and Design*. 1. 166-174.